

تشیع در کاشان

هنگام ورود اسلام به شهر کاشان، از عروه بن زید طائی به عنوان فاتح و حاکم موقت این شهر یاد می شود. وی هرچند گرایش به اهل(ع) بیت داشت لیکن به نظر نمی رسد تأثیری در حرکت تشیع در کاشان داشته است. حضور ابولؤلؤ و فرار وی به کاشان هم دلیلی بر تشیع در قرن اول نیست، زیرا این خبر نه تاریخی بلکه داستانی است.

برخی امامزادگان که گفته می شود در قرن اول یا دوم هجری به کاشان آمده اند می تواند زمینه ورود مذهب شیعه به کاشان باشد.

آنچه نشانگر ریشه های تشیع در کاشان است حضور و رفت و آمد عالمان و محدثانی در قرن سوم است که از جمله مهمترین آنان علی بن محمد کاشانی و دیگر محدثان و یاران امامان نهم، دهم و یازدهم (ع) است که لقب کاشانی داشته و با ائمه شیعه در ارتباط بوده اند.

پس از دوره نخست، در قرن ششم، تشیع کاشان در نقطه اوج خود قرار دارد. ریاست ابوالرضا راوندی بر مدرسه کاشان، حضور انوشیروان بن خالد در دستگاه خلافت و نفوذ افرادی چون صفی الحضره و مجدالدین عبیدالله فرزند فضل بن محمود کاشانی و خاندان ایشان، همچنین وجود فرزندان ابوالرضا و اقامت قطب راوندی و فرزندانش در کاشان همه نشانگر رواج تشیع در این دوره است.

سمعانی (۵۰۶ - ۵۶۲) که در این قرن از کاشان دیدن می کند و همچنین جغرافی دانان از کاشان شیعه در این دوره سخن می گویند.

یاقوت حموی (م ۶۲۷) ذیل نام کاشان می نویسد: اهل آنجا همه شیعه امامی اند. سپس به نقل از ابن بابیه می نویسد: این مردم هر روز صبح، مسلح به انتظار امام دوازدهم خود می نشینند و چون ظاهر نشود با ناراحتی به دنبال کارهای خود می روند.

عالمان و محدثان امامی کاشان

- ۱- وثاب و فرزندش یحیی مولى ابن عباس (رجال طوسی: ش ۶۶۱، ص ۷۲)
- ۲- عیسی بن عمر (عمرو)، صحابی امام ششم (رجال طوسی: ۲۵۸ و ۲۶۶)
- ۳- علی بن محمد بن شیره قاسانی، صحابی امام دهم - زنده به سال ۲۶۰ (رجال نجاشی: ۷۹/۲، کافی: ۱۰۲/۱)
- ۴- ابراهیم بن شیبه اسدی، راوی امام نهم و دهم (رجال طوسی: ۳۷۳ و ۳۸۴، کافی: ۵۲۴/۴)

۵- علی بن عیسیٰ انصاری (قرن ۲ و ۳) محاسن برقی: ۲۲۹/۱

۶- علی بن سعید بن رزام (قرن ۳) رجال نجاشی: ۵۸/۲

۷- عبدالرحمن بن حسن ضریب معاصر شیخ مفید (م ۴۱۳) رجال نجاشی: ۴۷/۲

۸- ابوالرضا فضل الدین علی راوندی (۴۸۳ - حدود ۵۵۰) انساب سمعانی: ۲۹۷/۱۰ ذیل قاسانی

۹-۱۱- فرزندان ابوالرضا: کمال الدین احمد، عزالدین علی و تاج الدین محمد

فهرست منتخب الدین: ۱۱۸ و ۸۷ و ۳۹

۱۲- قطب الدین سعید بن عبدالله راوندی (م ۵۷۳) ریاض العلماء: ۴۲۱/۲

۱۳-۱۵- فرزندان قطب: الفرغ علی، ابوالفضل محمد، ابوعبدالله حسین

فهرست منتخب الدین: ۵۴ و ۱۱۲ و ۸۶

۱۶- عبدالجبار بن محمد طوسی، قاضی کاشان (م ۵۲۹) نقض: ۵۱، ۱۸۷

۱۷-۱۹- فرزندانش محمد، علی و حسین، فقیه و قاضی کاشان فهرست منتخب الدین: ۲۵۳ و ۸۳ و ۵۱

۲۰- سدید الدین حسین بن محمد قریب و فرزندش محمد (قرن ۶) خریده القصر بخش اصفهان: ص ۸۱

۲۱- سید پادشاه علوی (م ۵۱۹) فهرست منتخب الدین: ۱۴۶

۲۲- نصیر الدین علی بن محمد حلّی کاشانی (م ۷۵۵) ریاض العلماء: ۱۸۰/۴

۲۳- ملا حسن کاشی آملی (قرن ۸) ریاض العلماء: ۳۰۸/۱ و مقدمه کتاب تاریخ محمدی

۲۴- ابوالقاسم عبدالله بن علی بن محمد کاشانی (م ۷۳۶) بنگرید مقدمه تاریخ اولجایتو، عرایس الجواهر

رجال سیاسی شیعه کاشان

- ۱- انوشیروان بن خالد   وزیر مسترشد و وزیر سلجوقیان
- ۲- مجد الدین عبیدالله بن فضل بن محمود   پیشنهاد وزارت - با نفوذ در دربار
- ۳- معین الدین ابونصر احمد بن فضل   وزیر سلاجقه و شهید توسط اسماعیلیه
- ۴- صفی الحضرة کاشی   کاتب و فردی با نفوذ در دولت سلاجقه
- ۵- عبدالجبار بن محمد طوسی   قاضی کاشان
- ۶- احمد بن فضل الله راوندی   قاضی کاشان
- ۷- سدید الدین حسین قریب قاضی کاشان

یکی از مناطق مهم شیعه نشین کاشان عهد قدیم، راوند است که به دلیل کثرت و شهرت علمای شیعه و سنی آن، تصور می شود منطقه ای بسیار وسیع تر از راوند امروزی بوده و حتی با کاشان برابری می کرده است.

سید ابوالرضا در دیوان خود اشاره می کند که در حمله سلجوقیان به اطراف کاشان، منطقه راوند آسیب جدی دید و تخریب شد.

از شخصیت های مؤثر این دوره، مجد الدین عبیدالله بن فضل بن محمود کاشانی است که مورد تمجید سید ابوالرضا قرار گرفته است؛ زیرا وی بارگاه مشهد اردهال را ساخته و امکانات رفاهی و فرهنگی در کنار آن ایجاد کرده است.

در دوره های بعدی، از ملا حسن کاشی (نیمه اول قرن هشتم هجری) و عبدالله بن علی بن محمد کاشانی باید یاد کرد که اولی در تأثیر بر سلطان محمد خدابنده (م ۷۱۶)، در موضوع رواج تشیع ایران همانند علامه حلی (م ۷۲۶) نقش داشت و دومی تألیفاتی مهم از جمله تاریخ الجاتیو برجای گذاشت.

حضور برخی صوفیه مانند عبدالرزاق و باباافضل کاشانی در کاشان نشان دهنده رواج تصوف در کاشان در قرن هشتم و نهم هجری است.

برخی رجال علمی شیعه کاشان

۱- علی بن محمد قاسانی به نظر نجاشی همان ابن شیره کاشانی است. علی بن محمد از راویان امام هادی (ع) است که روایات او در کتب حدیثی شیعه مانند کافی فراوان است (بنگرید به رجال نجاشی ۷۹/۲، رجال طوسی: ۳۸۸، کافی: ۱۰۲/۱، استبصار: ۶۴/۲...).

۲- انوشیروان بن خالد فینی کاشان از رجال سیاسی و وزیر سلجوقیان و نویسنده کتاب نفثة المصدور در اخبار وزرای سلجوقی است. مقامات حریری هم به توصیه او نوشته شد. وی محدث بود و سمعانی از مقام علمی و حدیثی و اخلاق نیکوی او یاد می کند (الانساب: ۲۸۳/۱۰ ذیل فینی).

۳- خاندان ابوالرضا راوندی

گر چه نسبت ایشان راوندی است لیکن در کاشان می زیستند و مدفن ابوالرضا نیز همانجاست.

وی در عصر خود از رجال مشهور علم در کاشان و اصفهان بلکه ایران بود و سمعانی عالم معروف این دوره به دیدار وی رفته است.

آثار متعددی در علوم مختلف از وی برجای مانده است. دیوان اشعار او اثری زبده است که رویدادهای زیادی از کاشانقرن ششم هجری در آن آمده است.

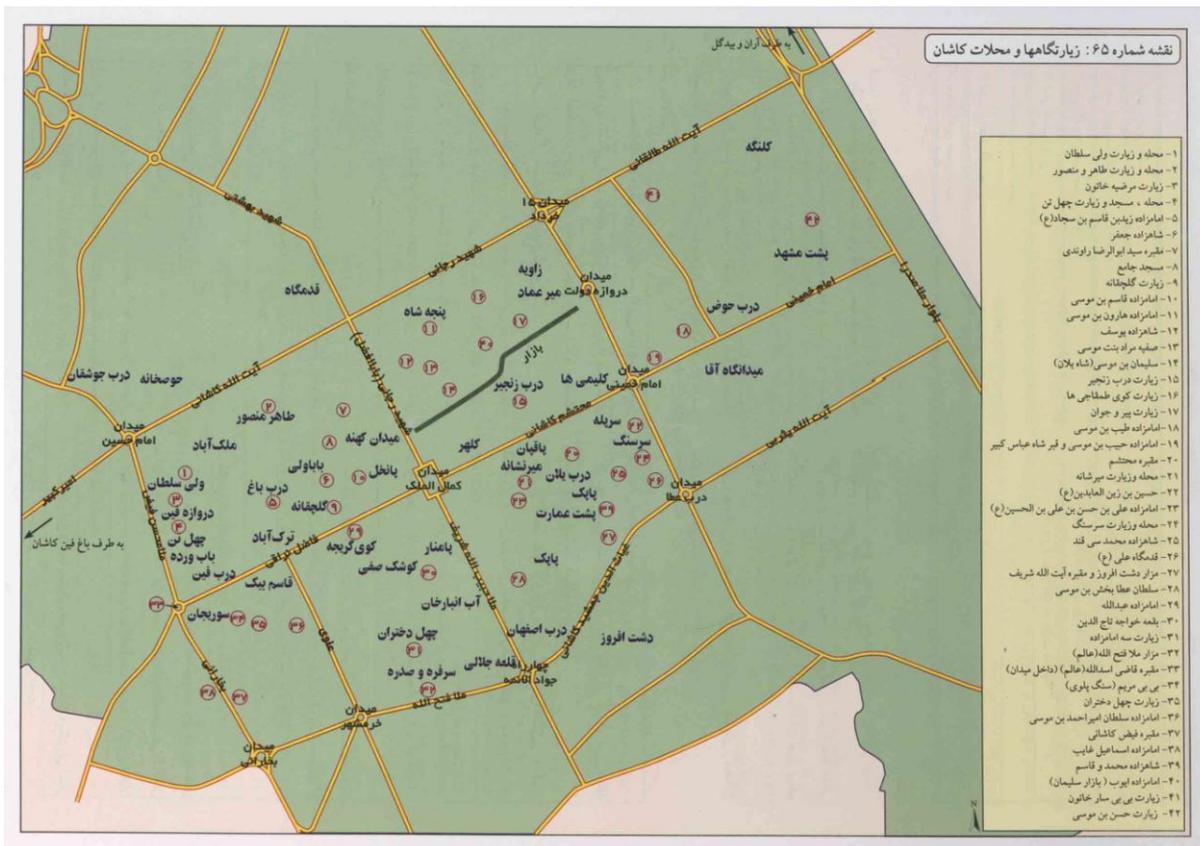
سه تن از فرزندان وی نیز عالم و فقیه کاشان بوده و قضاوت این شهر را نیز بر عهده داشتند. شرح احوال وی در بسیاری از کتابهای شرح حال مانند ریاض العلماء و خریدة القصر آمده است.

۴- خاندان قطب راوندی

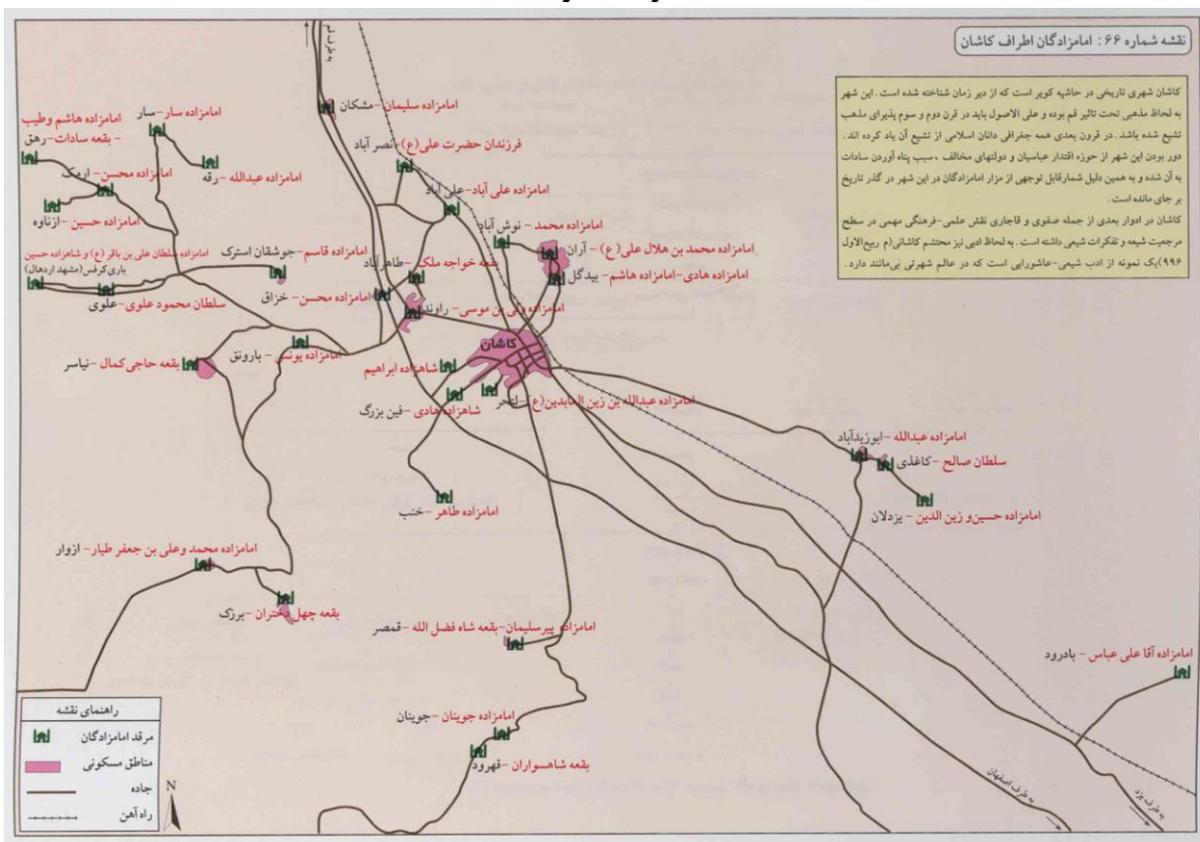
با اینکه وی اهل راوند کاشان بوده اما گویا در ری می زیسته و مدفن او هم در قم است. از حضور فرزندان عالم وی در کاشان نیز سخنی نیست؛ اما به هر روی اصل و نسب وی از راوندیان شیعه بوده است.

راوند در این دوره سنیانی هم داشته است که یکی از آنان نویسنده راحة الصدور در تاریخ آل سلجوق است.

نقشه شماره ۶۵: زیارتگاهها و محلات کاشان

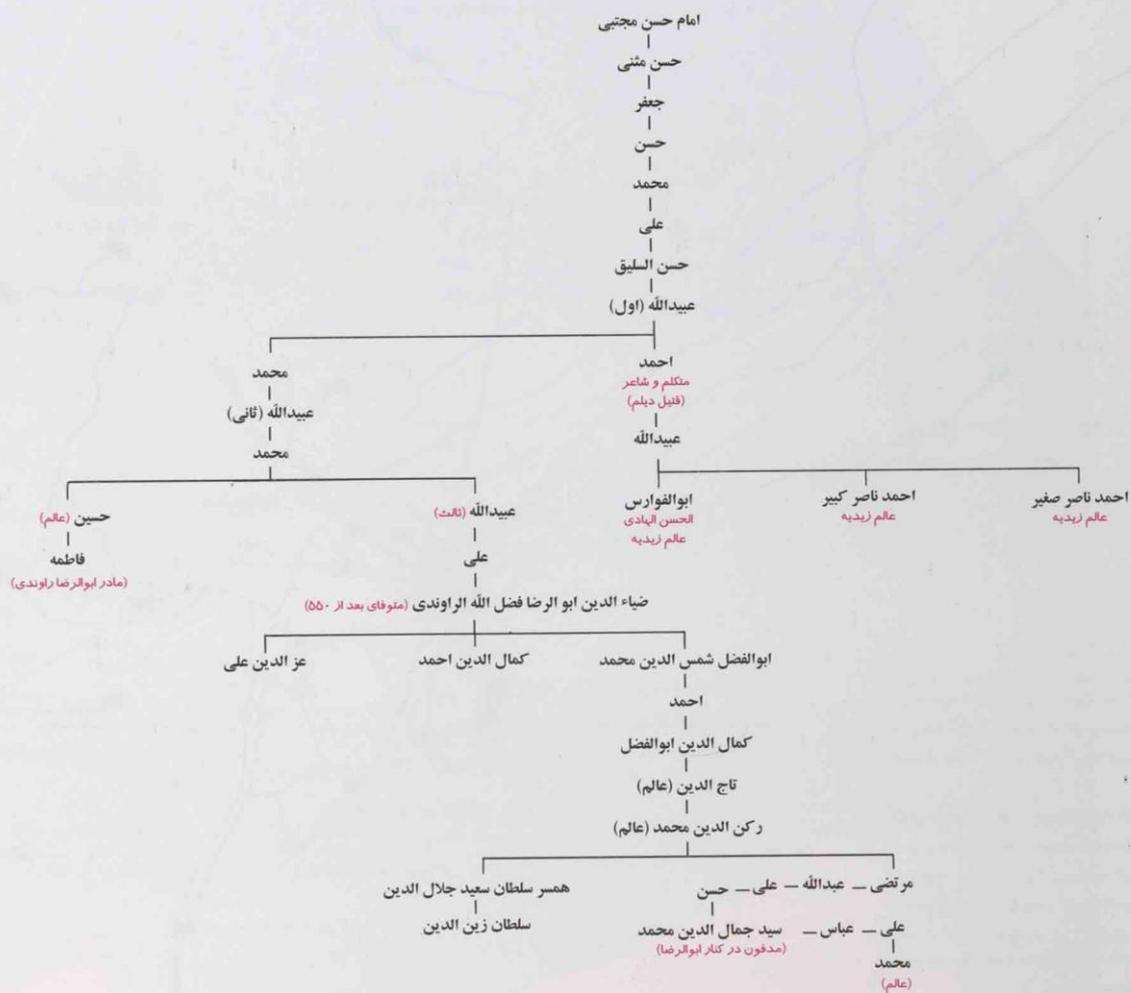

نقشه شماره ۶۶: امامزادگان اطراف کاشان

محل نمودار رجال علمی شیعه کاشان خاندان راوندی

رجال علمی شیعه کاشان خاندان راوندی (قرن ششم و هفتم هجری)

محل نمودار رجال علم و سیاست کاشان

